«DÜNJA MƏNƏ TANIŞ KƏLİR»

Redaksijamıza bir xanım kəlmişdi—Kəmalə Mu-[illegible]şli... Onun özünün özü haqqında dedikləriндən (və bizim də duyduqlarımızdan) belə bir ərəjiş tərtib eləmək olar: Daim jaşadığı mühitə jad olub. Həmişə özünü tənha hiss edib. Həjatının bir anında bəhailiyin tə'limi ilə tanış olub və görüb ki, sən demə o elə an danılmalı bəhai imiş... Əvvəlki bəxtşlıqları üst-üstə düşür...

Gəldi ki, bəhailiyə, XIX əsrdə Iranda formalaşmış, dinlərin ən cavanı olan bir dindir. Jaranma-[illegible]yin ilk dövrlərində öz vətənində müxtəlif təqiblər mə-[illegible]uz qalıb. Bütün dünjanı dolanıb təzədən Irana qajıtmaq əminəndir.

Kəmalə xanımla söhbətimiz də qismən bu din, onun prinsipləri haqqındadır.

1. Bəhailiyin bir din kimi jaranması, jajılması və indiki vəziyjəti haqqında mə'lumat vermənizi xahiş edirəm...

—Bəhai dini azad və müstəqil bir dindir. Məhəmməd peyğəmbərdən sonra jeni bir peyğəmbərin —həz. Bəhaulləhın kəlamjəhanda xəbər vermiş BAB (Seyid Əli Məhəmməd) 1850-ci ildə Təbrizdə şəhid olmuşdur. Həzrəti Bəhaulləh də Tehranda anadan olmuş, ömrü Iran, Türkijə və Iraqda keçmişdir. Bəhai dini müstəqil dünja dinlərinin ən cavanıdır. Bəhailər belə hesab edirlər ki, bu dinin əsasını qojan həz. Bəhaulləh (1817-1892) Allahın Jer üzərinə göndərdiji peyğəmbərlərin sonuncusudur. Müxtəlif dinlərə və təriqətlərə itaət edən adamlardan təşkil edilmiş Dünja Bəhai Cəmijjəti öz sıralarında 6 milyondan çox adamı birləşdirmiş, 214 ölkə və bölgədə jajılmışlar. Bəhai dinində 2100-dən juxarı etnik qrup və tabelə təşkil edilir.

2. Bəhailiyin əsas prinsipləri nədən ibarətdir?

—Bəhailiyin 12 əsas prinsipi vardır: 1. Allah birdir, 2. Bütün dinlər birdir, 3. Bəşərijjət birdir. Cəmijjətin müxtəlif təbəqələrinə aid olan bütün irqlər, millətlər, dinlər və siniflər Allah qarşısında bərabərdir, 4. İnsanlar müvəddəs ruha malikdirlər, 5.Hər bir adam harrı müstəqil olaraq axtarmalıdır, 6. Elm və din harmonik olaraq bir-birini tamamlamalıdır, hər hansı bir din elmə ziddirsə dogru dejil. Elm dinsiz oldugda mövhumatdır, 7. İnsanlar hər tərəfli inkişaf etməlidirlər, 8. Kişilər və qadınlar, qadınlar, qüsun qanadı kimi bərabərdirlər, 9. Hər bir uşaq məhkəm əsasları olan təhsil hüququna malikdir, 10. İqtisadi problemlərin mə'nəvi həlli vardır, 11. Bəşəriijjətə Beynəlxalq köməkçi dil lazımdır, 12. Bəşəriijjət Dünja dövlətləri tərəfindən dəstəklənən Ümumbəşəri qurum jaratmalıdırlar.

3. Bəhailiyin bir fəlsəfi dünjabaxışı kimi jox,bir din kimi ortaja çıxmasını necə izah etmək olar? Bəşəriji jatin buna ehtijacı vardımı?

—Dünjabaxışı müəjjən bir dinin və jaxud mövcud dünjabaxışının daxilində fəlsəfi fikir kimi jaranır. Dində isə Tanrı Peyğəmbərin kəlamjəhanda xəbər verir. Bəhailiji sadəcə olaraq bir dinin təriqəti hesab edəcəklər janılırlar. Onlar bu dində çiddi rituallar, sərt və ağır qadağalar olmamasını əldə bajraq edə bilərlər. Lakin 6 milyardlıq bəşər həm kün eyni bir şeji dəyərləndirə bilməz. Ony da qejd edim ki, həmin ritual və qadağalar hər bir dində özü üçün vacib və zəruri idi. Bəhailikdə namaz, oruc və dikər bu kimi şeylərin icra edib-etməmək şəxsi özü həll edir. Hətta zor küçünə etmək tərgidilmir. Təbiətin ən böjük qanunu olan insanlarının hər biri bir dünjadır və hər birimizin qəlbində bir olan Allah var. Əsası odur ki, o bir Allahın qarşısında tə-

4.Bəhailər, şərti olaraq desək, öz Allahı ilə birbaşa, vasitəçisiz əlaqə saxlamaq, münasibətlərini nizamlamaq istəjən, jə'ni bütün sistemləşdirilmiş dinlərdən jüksəkdə durmağa çalışan adamların varlığını qəbul edirlərmi və onlara necə baxırlar?

—Bəhailər üçün insan dinindən, dilindən və millətindən asılı olmajaraq insandır. Müəjjən dindən jüksəkdə durmağa çalışan adamlardan danışmazdan əvvəl kəlin kiçik bir psixoloji analiz aparaq. (Burada mən bəhailikdən çıxış etmirəm). İnsanların psixolojisini bəxşıdan, şəxsi dünjakörüşünə köre, bəjinində kedən ogli prosesləre köre, Allahı, həjatı, kainatı, insandarı, nəhajət özünü dərk etmək qabiliji-jətinə köre iki qrupa bölmək olar: adi və qejri-adi insanlar. Əkər biz bunların bu analizini aparsaq belə bir nəticəjə kələ bilərik: Adi adamlar öz-ömrünü sakit jaşajıb, mövcud realliqla barışan və həmişə nəcə dejərlər, çıxmsı və püh jerdə olan şəxslərdir. Qejri-adilər isə əksər belə demək mümkünsə, həjatın sütunlarıdır. Onlar həmişə məmiljətin mə'nasız qadağalarına qarşı çıxır, onlara üsjan qaldırırlar. Onların qejri-adiliyini Allahın bəxş etdiji qejri-adi püh və mə'nəvi küvələ izah etmək olar. Onlar özlərini hansısa bir dinin nümajəndəsi jox, sadəcə, Allahın bəndəsi hesab edirlər. Sizin suallarınıza tam cavab verə bilməsəm də, kəlin şərti olaraq bu qənaətə kələk: Özlərinin bir dinin nümajəndəsi hesab edənlər—adi, etməjənlər isə qejri-adi insanlardır.

Bəhailijə köre isə insan dini seçməkdə (jaxud seçməməkdə) müstəqildir, dünjanın istənilən nəqtəsinin özünə Vətən hesab edə bilər. Elə burdan da vahid Allah, vahid millət, vahid dini anlajışları jaranır. Biz insanlar birmə-bir onu dərk etməliji-jik ki, bu vahid Jer küresi olmasa nə Afrika olamaq, nə Avropa, nə Azərbajcan, nə də Ermənijjə...

5. Nijə bütün dinlər, jeni şərti desək, adamı adamlıqdan çıxarıb xristian, müsəlman, buddist və s. etmək istəjir? Nijə onlar hamısı iddia edir ki, onun təlgin etdiji jüksək hisslər jalnız ujgun olaraq müsəlmana, xristiana və s. xas ola bilər?

—Heç bir peyğəmbər və heç bir din özündən əvvəlkiləri inkar etməjib, çünki bu Allahın öz-özünü inkarı olardı. Bəhailijin başqa dinlərdən fərqi orasındadır ki, o «Ej müsəlmanlar (jaxud xristianlar və s.) birləşin» demir, «Ej bəşər övladları birləşin!» dejir. Peyğəmbər həz. Bəhaulləh dejir: hamınız bir bağın meyvələri, bir ağacın jarpaqlarısınız!»

6.Allahdan başqa heç kəs və heç nə nagisliklərdən hali dejil. Sizcə, bu baxımdan bəhailijin nagis cəhətləri varmı?

—Köz ... kəsəllik vurğunudur!..

—7. Islam kimi bir dinin Məhəmmədin sonuncu peyğəmbər olmasını fikrini inkar edən bəhailik həz. Bəhaulləhdan sonra da başqa bir peyğəmbərin kəlməjini inkar etmir ki?..

—Gətijjən... Tanrı bəndələrinə öz elçisini hər min ildən bir göndərir. Bu dövrlər bəşər övladının fəaliyyətinin kulminasija nəqtələridir. Postradamus Jerin ömrünü 7 min il müəjjənləşdirib. Deməli bəhailikdən sonra da jeni bir din jaranmalıdır.Hələ hesablasaq görərik ki, bəhai dini 300 il kecmişdir. Bəhai dini xüsusi olaraq gejd edir, min ildən sonra ondan daha mütərəqqi və zamanəsinə ujğun bir din jaranacagdır.

Bəhailik özündən əvvəl kələn dinlərdən bəhrələndiji kimi, özündən sonra kələn dinlərə də böjük tə'sir edəcəkdir.

8. Mənçə bütün dinlər hansısa bir dünjabaxışının (fəlsəfi fikir kimi) insanları bir sənəd arxasına topplamaq fikri küdən agressiv formasıdır. Buna bəhailijə də aid etmək olarmı?

—Sizin suallarınız çox orijinal səslənir. Elə orijinallığın özündə də bir kəsəllik var. Din və dünjabaxışı tamam başqa-başqa anlajışlardır. Din sijasətə birbaşa müdaxilə etməməlidir. Əks təqdirdə o bu çirkab burulğanında öz mə'nəvi küvünü itirə bilər. Din ajrı-ajrı adamları «bir sənəd arxasına» toplamalı dejil, jolunu azmış adamların da'vətinə jatına müdaxilə etməlidir. Bəhailijin başlıcı fikri insanları sənəjə çəkmək dejil, axı sənəjin iki tərəfi olur. Buradan qarşıdurma tərəjə bilər. Bəhailijin əsas fikri insanların indiki vüdumunu şüurunu dəjişməkdir, özü də jalnız sözlə, qılınclə jox!

Bəhailik bəjan edir ki, özünüzə rəva bilmədiji-nizi başqasına da rəva körməjin.

Onlar hərbi terminlərdən və anlajışlardan birdəfəlik imtina ediblər. Bəhailər inanırlar ki, bir vaxt kəlməsi kim, insanlar,müharibə, düşmən, qan, sənəd sözlərini başa düşməjəcəklər. Həmin dövrdə «altınçı kr-[illegible]gin» insanları Jer üzünün sakini olacaqlar. Mən də o künün kəlməjinə inanıram...

9. Molla və s. kimi ara-[illegible]çılardan imtina edən bəhai-[illegible]lijin insanlara bəxş etmiş Allahın peyğəmbər kimi bir din çinovnikinə nə ehtijacı var idi? Allah insanlara aşılamaq istədiji fikir və hissləri ilahi bir duyğu kimi onların qəlbinə jeridə bilməzdimi? Nijə Allah bürokratlıgdan tam imtina etmək istəmir?

—Bizlərin bilasi budur ki, Allahın özünü də düzkün dərk edə bilmirik. Allah elə bir müqəddəsliktir ki, biz onu dərk edə bilmərik. Gajıdar qejri-adi insanlara. Allah öz ilahi duyğularını onların qəlbinə jeridir. Jolunu azmış «adilərə» isə müqəddəs peyğəmbər lazımdır...

Müsahibəni apardı: **Məzahir SADIXLI.**